

Projektové a činnostní učení v předškolním vzdělávání

Králík

METODIKA PRO UČITELE

Barbora Loudová Stralczyńska a Eva Koželuhová (eds.)

Praha **2022**

Spolufinancováno
z programu Evropské unie
Erasmus+

Čerpáno z publikace, která vznikla v rámci projektu „Learning by Doing – Attainment of Basic Competences in ECEC (ABC for kindergartens)” (2020-1-CZ01-KA201-078464).

4. | Praktické příklady projektového vzdělávání

4.1 Projekt Králík

Autorka: Zuzana Kvitová
Mateřská škola Pionýrská, Kopřivnice

Projektu se zúčastnily čtyři děti z věkově heterogenní třídy ve věku 3-4 roky.
Délka trvání projektu: 2 týdny

Přípravná fáze

- 1. Kontext a formulace tématu:** Děti předškolního věku se v mateřské škole starají o králíka plemene belgický obr. Mladší děti na výletě na farmu ve Studénce v okrese Nový Jičín viděly podnětné aktivity s králíčkem a projevíly zájem o možnost vyzkoušet si péči o králíka a hru s ním.
- 2. Identifikace problému:** Diskuze s dětmi ukázala jejich potřebu dozvědět se podrobnější informace o králíkovi a něco pro něj vyrobit.
- 3. Formulace klíčové otázky a seznam dětských otázek:**

Klíčová otázka: Co všechno obnáší péče o králíka?

Otázky dětí: Co může králík jíst?
                          Můžeme si vyzkoušet postarat se o králíčka?
                          Jak králíčka zabavit?
- 4. Formulace výstupu/produktu:** Dohoda předškolních dětí s dětmi z mladší třídy o možnosti dočasného převzetí péče o jejich králíka; výroba překážky k přeskokování jako zdroje zábavy pro králíka.
- 5. Formulace prvních kroků k dosažení výstupu/produktu a formulace dílčích cílů:**
  - Rozhovor o možných zdrojích informací (zapůjčení vhodné literatury z knihovny, zhlédnutí videí, využití internetu);
  - dohoda o vzhledu překážky s ohledem na materiál;
  - návrh překážky, možnosti jejích funkcí.

Fáze realizace

Klíčový moment č. 1: Děti se domluví na zpracování projektu Králíček

Otázky pro řešení spolu s dětmi (jak jsme dětem pomohly k přemýšlení nad tématem, problémem): Co už o králíčkovi víme? Co chceme zjistit? Jak králíčka zabavit?

Role učitelky spočívala v moderování diskuze dětí, záznamu jejich myšlenek a kladení otevřených otázek, které měly děti vracet do tématu a otevírat možnosti odpovědí.

Průběh činnosti (co děti dělaly): Děti diskutovaly, odpovídaly na otázky, naslouchaly kamarádům.

Reflexivní otázky pro hodnocení s dětmi (jak jsme s dětmi danou fází hodnotili – otázky, metody formativního hodnocení): Jakým tématem bude vhodné začít? Jak jste se zapojili do vymýšlení otázek? Na prstech jedné ruky, kdy jedna je nejméně a pět nejvíce, ukaž, jak jsi spokojený se svým dnešním zapojením do povídání s kamarády.

Způsob formativního hodnocení: Děti se zúčastnily řízené diskuze, odpovídaly na otevřené otázky, nakonec provedly zpětnou vazbu metodou pěti prstů. Byly zaznamenány cíle projektu.

Plán projektu

Klíčový moment č. 2: Děti zjišťují pomocí knih, videí a internetu, jak králíka správně krmit

Otázka pro řešení spolu s dětmi: Co může králík jíst? Role učitelky spočívala v pokládání otevřených otázek, v nabídkách způsobů získávání informací, v do-tazování, jak zajistit zdroje informací podle výběru dětí, a nabízela různé způ-soby, jimiž mohou děti své informace zaznamenávat. Děti byly motivovány k další práci, učitelka jejich návrhy pozitivně komentovala.

Průběh činnosti: Děti měly základní představu o krmení králíka, ale při diskuzi jsme narazili na otázku, jestli může jíst maso a jaké druhy zeleniny a ovoce mu můžeme dát. Děti vyhledávaly informace v knihách, měly k dispozici obrázky zeleniny a ovoce, které lepily podle zjištěných informací na arch papíru, pří-padně učitelka dopsala to, co chybělo. Knížky dětem nedaly odpovědi na všechny otázky, a tak jim učitelka pustila video. Když se dozvěděly novou in-formaci, video bylo pozastaveno a děti ji zaznamenaly. Ani video však nepřineslo odpovědi na všechno. Učitelka dětem ukázala webové stránky věnované králí-kům, kde byla k dispozici tabulka s potravou. Děti hledaly na obrázcích a podle vhodnosti lepily do příslušné oblasti na arch papíru.

Reflektivní otázky pro hodnocení s dětmi: Čím můžeme králíčka krmit? Co už jste věděli? Co pro vás byla nová informace? Kde jste informace získali? Jak jste zaznamenali odpověď na svou otázku? Čím jsi přispěl ty?

Způsob formativního hodnocení: Učitelka dětem kladla otevřené otázky a pro-bíhala diskuze. K motivaci dětí odpovídat sloužilo nejen povzbuzování, ale také metody aktivního naslouchání. V průběhu bylo dětem zvědomováno vrstev-nické učení, tedy co se dozvěděly od kamaráda. Rovněž proběhla slovní reflexe vlastního zapojení.

Vyhledávání informací v knihách

Děti sledují video o krmení králíků

Děti třídí vhodné ovoce a zeleninu podle zjištěných informací na internetu

Klíčový moment č. 3: Péče o králíka v praxi

Otázka pro řešení spolu s dětmi: Můžeme si vyzkoušet postarat se o králíčka? Učitelka byla v roli průvodce, který dětem zprostředkoval kontakt s dětmi druhé třídy. Otevřenými otázkami a komentováním zhlédnutého obsahu ve videu pomáhala přemýšlet nad postupem při práci. Shrnovala to, na čem se děti domluvily, a byla k dispozici při praktických činnostech.

Průběh činnosti: Děti se z videa dozvěděly informace o králíkovi a o tom, jak se o něj postarat. Následně si chtěly samy vyzkoušet, jaké to je, starat se denně o králíka. Po společné diskuzi, jak toho dosáhnout, zašly za staršími dětmi ze třídy Rosniček a domluvily se, že se budou o králíčka týden starat. Při krmení děti zkoumaly rozdíly mezi senem a slámou. Dozvěděly se, čím se liší a na co se používají. Děti samy přišly na to, že králík zrovna moc pěkně nevoní a je třeba vyčistit mu králíkárnou. Úkol ve spolupráci s učitelkou splnily. V průběhu týdne vyzorovaly potřebu pravidelného krmení v dopoledních hodinách a nutnost sledovat množství vody během dne.

Reflexivní otázky pro hodnocení s dětmi: Jaký to byl pro vás zážitek pečovat o králíčka? Ukažte na metru, kde jedna je nejhorší zážitek a desítka nejlepší zážitek. Kterou činnost s králíkem byste si chtěli zopakovat? Co vás při péči o králíka překvapilo?

Způsob formativního hodnocení: Děti měly reflektovat vlastní prožitek metodou škálování a komentování. Při komentování shrnuly získané znalosti. Také srovnávaly video a vlastní zkušenost s péčí a zhodnotily i to, co se naučily od vrstevníků.

Děti krmí králíka senem

Děti dávají králíkovi čistou vodu

Děti sbírají pro králíka větvičky

Chlapec doplňuje slámu do králíkárný

Úklid králíkárný

Děti vynášejí špinavou slámu

Klíčový moment č. 4: Děti se domlouvají na tom, jak králíčka zabavíme

Otázka pro řešení spolu s dětmi: Jak můžeme králíčka zabavit? Učitelka řídila diskusi dětí, kladla otevřené otázky, které dětem pomáhaly vzpomenout si, jestli se v minulosti s podobným tématem setkaly a jak byla zábava pro zvířátko vyřešena. Ptala se, kde mohou získat další informace, a nápady dětí zaznamenávala. Pomáhala dětem vzájemně si naslouchat a najít shodu.

Průběh činnosti: Děti si při péči o králíka všimly, že se raduje z jejich přítomnosti a snaží se vyskočit z klece za nimi. Začaly diskutovat o možnostech jeho zábavy. Na základě otevřených otázek učitelky si vybavily, že na farmě ve Studénce viděly králíka, který chodil na vodítku. Druhý den přinesla učitelka postroj na králíka a děti si to mohly vyzkoušet. Dětem se povodění králíka líbilo, udělaly však zkušenost, že králík je na vodítku klidný, nejde dál než na okraj zahrady, stejně jako když je puštěný na volno. Děti projevily přání, aby se králík více pohyboval. Při společném rozhovoru a prohlížení fotografií ze Studénky si vzpomněly, že králíci na videu i na farmě uměli skákat přes překážku. Chtěly to naučit i školko-vého králíka. Vznikla dohoda o výrobě překážky.

Reflexivní otázky pro hodnocení s dětmi: Vyprávěj, jak jsi ty sám zkusil zabavit králíčka. Co jsi k tomu potřeboval? Co by sis chtěl vyzkoušet znovu? Kolik chuti máš do výroby překážky pro králíčka? Ukaž to pomocí celého těla, kdy dřep znamená „nechci to dělat“ a výskok „těším se, až budeme překážku vyrábět“.

Způsob formativního hodnocení: Při reflexi bylo využito řízené diskuze, kladení otevřených otázek, byly použity prvky aktivního naslouchání.

Chlapec a dívka venčí králíka na zahradě

Klíčový moment č. 5: Tvorba nákresu a šablony pro výrobu překážky

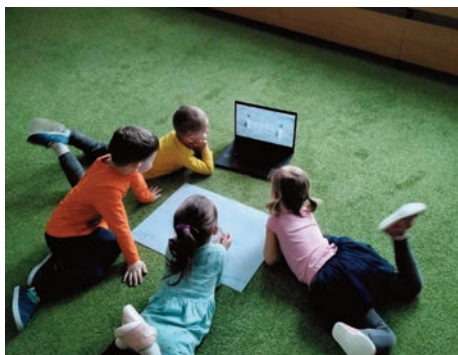
Otázka pro řešení spolu s dětmi: Jak naše překážka bude vypadat? Učitelka řídila diskusi dětí, kladla otevřené otázky, které dětem pomáhaly přemýšlet nad jednotlivými aspekty výroby překážky. Povzbuzovala je k projevení vlastního názoru. Dávala pozitivní zpětnou vazbu. Na požádání pomohla překonat úskalí, na něž dovednosti dětí nestačily. Prováděla je praktickými a technickými parametry potřebnými pro vznik funkční překážky.

Průběh činnosti: Děti v diskusi přemýšlely, jak by mohla překážka vypadat, měly naprostou volnost. Zaujala je překážka ve tvaru pastelek. Obrázek však děti nedokázaly přenést na papír a vytvořit nákres překážky, kterou by bylo možné postavit. Učitelka tedy nakreslila překážku podle jejich popisu a nechala je obrázek upravit barevně podle jejich představ. Poté následoval čas na dohodu, z čeho budou překážku tvořit. Děti dávaly návrhy, vzájemně si argumentovaly, proč vybraný materiál je vhodný, a naopak proč vhodný není. Nakonec došly k závěru, že nejlepším materiálem bude dřevo. Poté se s pomocí učitelky dohodly na nástrojích, které použijí.

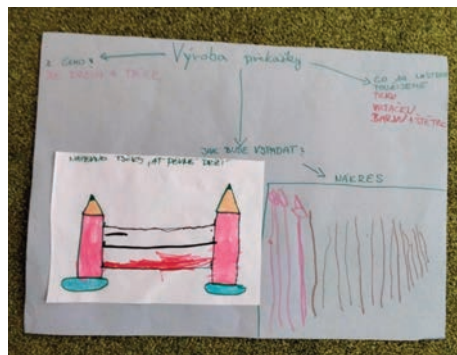
Další velkou otázkou byla velikost překážky a její tvar. Ve výsledku měla požadovaný tvar, ale nikoliv vhodnou velikost pro králíka. Zde vstoupila do projektování učitelka s otázkami, které děti navedly k myšlence, že je třeba udělat ji větší. Bylo potřeba výrobek rozebrat a ukázat si, jak je králík velký a jak velká by měla být překážka. Děti šablonu opravily, aby byla dostatečně velká. Šablonu na závěr obkreslily pomocí křídly na dřevo.

Reflexivní otázky pro hodnocení s dětmi: Jakou podobu bude mít překážka? Jaké byly další návrhy a proč byl vybrán tvar pastelek? Jak budete překážku vyrábět? Co jste udělali jako první krok? S čím jsi pomáhal ty při tvorbě šablony? Co ses u toho naučil nového? S kým jsi dneska nejvíce spolupracoval?

Způsob formativního hodnocení: Diskuze, otevřené otázky, shrnování, vrstevnické učení při vzájemném naslouchání a vybavování z paměti.

Děti sledují video o překážkách pro králíky

Plán výroby překážky s nákresem

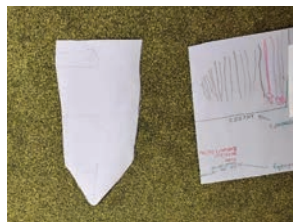

Děti vybarvují překážku

Děti porovnávají hotový nákres s předlouhou na internetu

Děti nakreslená a vystřižená šablona

Klíčový moment č. 6: Natírání a sestavení překážky

Otázka pro řešení spolu s dětmi: Co je třeba udělat, aby se dokončila stavba překážky? Jak si rozdělíme role? Učitelka vyprávěla dětem o jejich dřívější zkušenosti s výrobou. Řídila diskusi dětí, kladla otevřené otázky, které dětem pomáhaly přemýšlet nad jednotlivými aspekty výroby překážky. Povzbuzovala je k projevení vlastního názoru, vedla je k dodržování dohod. Dávala oceňující zpětnou vazbu. Na požádání pomohla překonat problémy, na které dovednosti dětí nestačily. Prováděla je praktickými a technickými parametry potřebnými pro vznik funkční překážky.

Průběh činnosti: Učitelka dětem připomněla, jak na podzim společně vyráběli hrací auto. Děti si postupně vybavovaly, jaký byl postup. Přemýšlely nad otázkou, co by se dalo z dřívějších postupů využít nyní, aby dokončily výrobu překážky, a co nového je potřeba přidat. Po shodě nad zvolenými technikami se děti domluvíly, co bude mít kdo na starost. Co se udělá první, co bude následovat.

Nejprve děti začaly s broušením dřeva, následovalo natírání překážky barvami, které si zvolily při plánování. Nejvíce se těšily na práci s vrtačkou, se kterou už dříve pracovaly.

Reflexivní otázky pro hodnocení s dětmi: Co sis při výrobě překážky vyzkoušel nového? Co jsi potřeboval umět nebo vědět, abys mohl splnit svůj úkol? Za co bys ocenil kamarády? Jak zjistíme, že je překážka funkční?

Způsob formativního hodnocení: Řízená diskuze, kladení otevřených otázek, popisná zpětná vazba, sebehodnocení, vrstevnické hodnocení.

Reflexe

Skupinový projekt byl novou zkušeností pro učitele i pro děti. Výběr dětí vycházel z jejich projeveného zájmu. S ohledem na věk byl počet čtyř dětí optimální. Po diskusi učitelek zapojených do projektového vyučování se ukázalo, že mladší děti je potřeba více vést. Jsou nezbytné nejen otevřené otázky, ale také otázky uzavřené, je třeba vycházet z dřívějších zkušeností, co nejvíce využívat názornosti a praktických aktivit.

Chlapec brousí dřevo na výrobu překážky

Dívka natírá překážku barvou

Chlapec natírá překážku barvou

Děti se chystají na sestavení překážky

Děti se chystají na práci s vrtačkou

Děti s rozpracovanou překážkou

Hotová překážka pro králíka

Nejtěžším okamžikem pro učitele i pro děti byl začátek projektu, kdy se hledal společný cíl. Učitelka si přivykala na svou provázející roli. Učila se klást otevřené otázky a nezasahovat do rozhodnutí dětí. Pro děti naopak bylo obtížné formulovat svůj názor, hledat možné výsledky. Očekávaly, že budou vedeny. Doptávaly se na názor učitelky – na to, co mají říct, co mají dělat a podobně. V průběhu projektu se tyto obtíže postupně vytrácely a děti vyjadřovaly své myšlenky a svá přání otevřeně.

Při praktických činnostech se objevila vzácná situace, kdy chlapec, často pomáhající svému otci, byl oporou týmu dětí v předávání zkušeností, při učení názvů náradí a nástrojů, které při práci používaly. Děti hodnotily tuto zkušenost velmi kladně.

Výsledkem projektu byla nejen překážka pro králíka a prohloubení vztahu ke zvířeti. Nastala také změna v přístupu učitelky a dětí k projektovému vzdělávání. Učitelka projevila zájem zkušenost opakovat, děti se pravidelně ptají, kdy zase bude projekt, a chodí s nápady, co by se mohlo řešit. Velká změna nastala u vnímání rodiči. Děti o svých zážitcích vyprávěly doma. Rodiče přicházeli do mateřské školy s otázkami, co to bylo za projekt, zda mohou vidět video, a aktivitu chválili. Dvě maminky mluvily o změně u dětí: dříve na otázku, co bylo ve školce, odpovídaly „nic“, ale po zkušenosti s projektovou výukou začaly své zážitky sdílet. Jedna z maminek začala mateřskou školu vnímat jinak a změnila se i její komunikace s učitelkami.

Rozvíjené vzdělávací oblasti dle RVP PV (2021) a dosažené vzdělávací cíle

Rozvíjené klíčové kompetence:

- **Kompetence k učení:** Děti při péči o králíka soustředěně pozorují nabízené informační kanály, o kterých vedou diskuzi, a následně zkoušejí zjištěné návody realizovat v praktických činnostech.
- **K řešení problémů:** Děti řeší problémy okolo péče o králíka a výroby překážky, na něž stačí; známé a opakující se situace se snaží řešit samostatně (na základě nápodoby či opakování), náročnější problémy řeší s oporou a pomocí dospělého.
- **Komunikativní:** Děti mají dostatečné schopnosti, aby hovořily ve formulovaných větách, při diskuzi a reflexi samostatně vyjadřují své myšlenky, otázky i odpovědi. Rozumějí slyšenému, slovně reagují a vedou jednoduchý dialog. Dovedou využít informativní a komunikativní prostředky, se kterými se běžně setkávají, k získávání nových informací (knížky, encyklopedie, počítač, telefon).
- **Sociální a personální:** Děti dbají na své zdraví a na bezpečnost při péči o králíka a při výrobě překážky. Učí se dbát na zdraví králíka výběrem vhodné potravy, překážky, úklidem obydlí.
- **Činnostní a občanské:** Při péči o králíka a tvorbě překážky děti samostatně rozhodují o svých činnostech. Za svou práci nesou odpovědnost. Dle potřeby pomáhají druhým dětem.

Vzdělávací oblasti:

Dítě a jeho tělo

- Osvojení si věku přiměřených praktických dovedností: Děti se naučily vyčistit klec králíkovi, nakrmit ho, vyměnit vodu, pracovaly s nářadím.

Dítě a jeho psychika

- Rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování): Děti diskutují ve skupinové řízené diskuzi. Odpovídají na otevřené i uzavřené otázky. Vysvětlí svůj názor. Vyprávějí zážitek. Popisují nové dovednosti. Rozumí slyšenému a adekvátně reagují. Jejich mluvený projev je srozumitelný.
- Rozvoj schopnosti sebeovládání: Děti si navzájem dávají prostor při řízené diskuzi. Podporují se při vyslovení svého názoru. Dokážou si říci o pomoc, když nevědí, jak mají pracovat, pokračovat. Nabízejí pomoc kamarádovi.
- Rozvoj schopnosti citové vztahy vytvářet, rozvíjet je a city plně prožívat: Děti si vytvářejí vztah ke králíkovi. Dokážou pojmenovat pozitivní pocity, emoce.
- Rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření): Děti navrhnu překážku podle vlastní fantazie. Dokážou pracovat s chybou, přijmou argumenty a provedou žádoucí změnu.
- Posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod.): Děti projevují zájem o nové informace při krmení králíka. Navrhují možnosti a samy hledají v informačních zdrojích. Prezentují nové znalosti, pozitivně reagují na zisk nových informací, znalostí, dovedností (úsměvem, komentářem, aktivním zapojením).

Dítě a ten druhý

- Pochopení, že změny způsobené lidskou činností mohou prostředí chránit a zlepšovat, ale také poškozovat a ničit: Děti popíší, čím mohou králíkův život v prostředí mateřské školy zlepšit.
- Osvojení si poznatků a dovedností potřebných k vykonávání jednoduchých činností v péči o okolí při spoluvytváření zdravého a bezpečného prostředí a k ochraně dítěte před jeho nebezpečnými vlivy: Děti vyhledají informace o péči o králíka z více zdrojů. Znají pravidla bezpečného chování při krmení králíka a čištění králíkárně, které zajistí bezpečí jim i králíkovi. Umějí jmenovat důsledky špatné péče.
- Rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách: Děti mají pozitivní vztah ke zvířeti.

Dítě a společnost

- Vytvoření základů aktivních postojů ke světu: Děti jsou vedeny k péči o živého tvora. Umějí vést rozhovor o potřebě péče o zvíře.

Dítě a svět

- Rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách: Děti si všímají živé i neživé přírody. Umějí dětským způsobem pojmenovat její důležitost pro svět. Dětským způsobem chrání přírodu (neublíží zvířatům, netrhají květiny, odpadky házejí do koše apod.).

V další části kurzu jsou ke zhlédnutí čtyři videa k projektu Králík

---

Video č. 1: **Plánování projektu Králík**

Popis: Povídáme si s dětmi o tom, co už o králíkovi víme, co může jíst a kde si to můžeme ověřit. Bavíme se o tom, jak králíka zabavit. V místnosti bylo pro děti složitější vybavit si věci, které je napadaly na zahradě, a více odbíhaly od tématu a byly neklidné. Lépe se osvědčilo plánování venku. Děti si prohlíželi fotky, aby si připomněly, jak vypadala překážka.

Otázka: Z čeho budeme vyrábět a s jakými nástroji?

Video č. 2: **Co už víme o králíkovi?**

Popis: Při venčení králíka děti sledují a komentují jeho chování.

Otázka: Co králík jí, a co ne? Co je to seno?

Video č. 3: **Čištění králíkárn**

Popis: Děti doplňují králíkovi slámu, ptají se na jeho chování, sypou špinavou slámu na kompost.

Video č. 4: **Jak králíka zabavit?**

Popis: Děti vodí králíka na zahradě a bavíme se o tom, co by ho mohlo bavit, co bychom mu mohli vyrobit.